

1. **Abanın kadri yağmurda bilinir:** Bir şeyin gerçek değeri ancak ona gereksinim duyulduğu zaman anlaşılır.
2. **Adam adamı bir defa aldatır:** Bir kimse başkasını bir kez aldatabilir; ikinci kez aldatamaz. Çünkü birinci aldanmadan ders alan kişi artık ona inanmaz.
3. **Adam arkadaşından belli olur:** Herkes anlayabildiği kimse ile arkadaşlık eder. Bundan dolayıdır ki bir kimsenin nasıl bir kişi olduğunu öğrenmek isteyen, arkadaşının kişiliğine bakmalıdır.
4. **Adam kıymetini adam bilir:** Bir kimsenin ne kadar kıymetli olduğunu ancak o kimsenin değerini ölçebilecek nitelikteki insanlar anlar.
5. **Adamın alacası içinde, hayvanın alacası dışındadır:** Hayvanın rengi dışındadır, bellidir. Ama insanın rengi içindedir. Ne düşündüğü, ne yapmak istediği, kısaca iç yüzü belli değildir.
6. **Adamın iyisi iş başında belli olur:** Bir insanın gerçek değeri, iş başında gösterdiği yeterlik ve başarı ile, çevresine karşı davranışlarıyla ölçülür.
7. **Ağacın kurdu içinde olur:** Bir topluluğu çöktürüp yıkacak ögeler, sinsi sinsi içeride çalışırlar.
8. **Ağaç yaprağıyla gürler:** İnsan; akrabası, yakınları, yandaşları ile varlığını gösterir. Bunlar olmazsa cılız ve güçsüzdür.
9. **Ağır git ki yol alasin:** Tuttuğu yolda ilerlemek isteyen ağır ağır; ama güvenilir adımlarla yürümelidir. Çabuk kimse sürçebilir, yolunu şaşırabilir.
10. **Ağır basar, hafif kalkar:** Ağır başlı kişiye herkes saygı gösterir. Ağır başlı olmayan, her şeye burnunu sokan kimseye kimse önem vermez.

11. Ağır kazan geç kaynar:

1. Kalın kafalı insan bir konuyu zor anlar.
2. Tembel kimsenin elinden iş geç çıkar.
3. Ağır başlı insan çabuk öfkelenmez.

12. Ağır yongayı yel kaldırmaz:

Ağır başlı kimseye şöyle böyle olaylar etki yapamaz, zarar veremez.

13. Ağlamayan çocuğa meme vermezler:

Sesini yüksetmeyen kimseye hakkını vermezler. Onun için sesinizi duyurmalı, hakkınızı aramalısınız.

14. Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az:

Kimi zaman sözü biraz kapalı söylemek yeğlenir. Anlayışlı kimseler, ne denilmek istendiğini zaten anlarlar. Anlayışı kıt kimseler ise ne kadar açık söylense, ne kadar tekrarlansa yine anlamazlar.

15. Ak akça kara gün içindir:

Kazanmakla mutluluk duyduğumuz para, dar zamanımızda bizi sıkıntıdan kurtarır. Böyle durumlarda parayı harcamaktan çekinmemeliyiz.

16. Akan su yosun tutmaz:

Tembel tembel oturan kimse hantallaşır, iş yapma yeteneğini yitirir. Çalışkan kimse gittikçe açılır, daha yararlı işler yapar.

17. Akıl akıldan üstündür:

Önemli sorunlarda güvendiğiniz akıllı kimselerin düşüncesini sorunuz. Sizin düşünemediğinizi başkası, onun da düşünemediğini bir başkası düşünüp sizi aydınlatabilir.

18. Akıl için yol birdir:

Doğruyu bulmak için aklın izleyeceği bir tek yol vardır. Bu yoldan gidenlerin hepsi aynı sonuca varır, yani doğruyu bulur. Başka yollar, aklın izleyeceği yollar olmadığından insanı yanlış sonuca götürür.

19. **Akil olmayınca başta, ne kuruda biter ne yaşta:** Akılsız ya da şansız kişi, hiçbir işinden olumlu sonuç alamaz.

20. **Akılları pazara çıkarmışlar, herkes yine kendi aklını almış:** İnsan kendi tutumunu, davranışını başkalarınıninkinden daha üstün görür. Herhangi bir konuda onun düşündüğüne benzemeyen başka düşünceler ileri sürülse, kendi düşüncesini yeğler.

21. **Aklına geleni işleme, her ağacı taşlama:** İnsan sonuçlarını bilmediği tehlike doğurabilecek işlere kalkışmamalı.

22. **Alet işler, el övünür:** İnsan, ne kadar usta olursa olsun, gerekli araçlar olmadıkça kursosuz iş yapamaz.

23. **Aman dileylene kılıç kalkmaz:** Kişi, mertliğine sığınıp teslim olan düşmanın canına kıymamalıdır. "Eğilen baş kesilmez."

24. **Aş taşınca kepeğe paha olmaz:** Önemsiz gibi görünen bir araç, istenmeyen bir durumu önlemeye yaradığı zaman paha biçilmez bir değer kazanır. "Abanın kadri yağmurda bilinir."

25. **Atalar sözünü tutmayı yabana atarlar:** Ataların yol gösterici öğütlerine ve geleneklere, önem vermeyen, ahlak kuralları dışına çıkan kimse ile herkes ilişkisini keser. Tek başına kalan bu kişi, toplum içinde itelenir, horlanır.

26. **Atanın sanatı oğula mirastır:** Çocuk daha küçük yaşta ister istemez babasının sanatı ile ilgilenir. Bu sanatı öğrenir. Büyüyünce kendisi de bu sanatla uğraşır.

27. **Ateş olmayan yerden duman çıkmaz:** Bir olayın gerçekten meydana gelmiş olup olmadığını, anlamak için, gizli kalamayan belirtisine bakmak gerekir.

28. **Ay görmüşün yıldız minneti yoktur:** Bir şeyin çok üstününü, çok güzelini görmüş olan kimse, ondan daha az değerinde olanını beğenmez.

29. **Az tamah çok ziyan getirir:** Elde ettikleriyle yetinmeyerek daha çoğunun peşinde koşanlar, elde ettiklerinden daha çok zarara uğralar.

30. **Aza kanaat etmeyen çoğu hiç bulamaz:** Çoklar, azların birikmesiyle meydana gelir. Küçük şeyleri hor görenler, büyük şey edinmek fırsatını sürekli olarak kaçırmıyorlar demektir.

31. **Azıcık aşım, kaygısız başım:**

1. Evimde kalabalık olmazsa, işim az olur, uğraşma, didişme de olmaz.

2. Didişmesiz orta halli bir geçim, türlü uğraşma ve didişmelerle dolu zenginlerin yaşayışından daha iyidir.

32. **Bağa bak üzüm olsun, yemeye yüzün olsun:** Kişi, verim beklediği şeyden istediğini alabilmek için gereken harcamalardan kaçınmamalıdır. Yoksa ne yüzle tam verim bekleyebilir.

33. **Bal bal demekle ağız tatlanmaz:** Bir şeyin sadece sözünü etmek o şeyden çıkar getirmez.

34. **Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz:** Kimseye danışmadan, araştırmadan yapılan bir işin üstesinden kolay kolay gelinmez. Başarı için en iyi yol fikir alışverişidir.

35. **Başa gelen çekilir:** Uğradığımız kaçınılmaz yıkımlara katlanmaktan başka elimizden ne gelir? Sabırlı olmalıyız.

36. **Bayramda borç ödeyene Ramazan kısa gelir:** Oruç tutan kimse için ramazan günleri ağır ağır geçer. Süresi bayramda dolacak bir borcu gibi gelir. Çünkü insan, güç işlerin yapılmasını ertelememek ve uzak zamanlara atmak ister.

37. **Bin kaygı bir borç ödemez:** Borçlu, üzümle borç sıkıntısından kurtulamaz. Çalışıp vermekle kurtulur.

38. **Bir elin nesi var, iki elin sesi var:** İnsan büyük işleri tek başına yapamaz. Başkasıyla işbirliği yapmalıdır ki önemli bir varlık gösterebilsin.

39. **Bir musibet bin nasihattan yeğdir:** Yanlış yolda olan kişiye verilen yüzlerce öğüt, onu doğru yola getirmek için yararlı olmaz da tuttuğu bu yolda başına gelen bir yıkım, uyanmasına yarayan bir ders olur.

40. **Biri yer, biri bakar; kıyamet ondan kopar:** Herkesin yararlanabileceği şeyden kimi kişiler yararlanır da başkalarına yararlanma olanağı vermezlerse bundan büyük kavga çıkar.

41. **Boş çuval dik durmaz:**

1. Karnı doymayan kimse çalışmaz.
2. Bilgisiz, yeteneksiz kişi, kendisine verilen görevde tutunamaz.
3. Gerçeklere dayanmayan ve gereksemelere yanıt veremeyen bir plan yürütülemez.

42. **Boş gezmekten bedava çalışmak yeğdir:** Boş gezmek, kişiyi tembelleğe alıştıırır ve herkesin gözünden düşürür. Çalışmak ise, para karşılığında olmasa bile kişinin yeteneğini artırır ve tembel olmadığını göstererek planlı iş bulmasına yardım eder.

43. **Buğday başak verince orak pahaya çıkar:** Kendisine duyulan ihtiyaç artan şeyler çok değer kazanır. "Aş taşınca kepçeye paha olmaz."

44. **Büyük lokma ye, büyük söz söyleme:** Hiç kimse başkalarını kınayıp "Ben böyle bir kötü duruma düşmem.", "Ben böyle bir şeye meydan vermem." gibi sözler söylememelidir. Dünya bu, bir gün aynı olaylar kınayanın da başına gelebilir.

45. **Can boğazdan gelir:** İnsan yemekle yaşar. Boğazına bakmayan kişinin sağlığı, yaşamı tehlikeye düşer.

46. **Canı yanan eşek atı geçer:** Bir durumdan canı yamış olan kişi, o durumun bir daha gelmemesi için elinden gelen çabayı harcar ve gücü yetmez sanılan işleri bile başarır.

47. **Çiftçinin ambarı sabanın ucundadır:** Bir çiftçi ne kadar çok çalışırsa, ambar o kadar çok ürünle dolar.

48. **Davulun sesi uzaktan hoş gelir:** Öyle durumlar vardır ki içinde yaşayan kimseyi rahatsız eder, uzaktan bakan ise ona imrenir.

49. **Denize düşen, yılanı sarılır:** Çok büyük bir tehlike içinde bulunan kimse, kendisine yardım etmesi olanağı bulunmayan, dahası tehlikeli olan şeylerden bile yardım umar.

50. **Deve bir akçeye, deve bin akçeye:** İnsan, parası yoksa almak istediği şeyi yok pahasına da satsalar alamaz. Parası varsa, değerinden kat kat fazlasını da isteseler onu satın alır.

51. **Dibi görünmeyen sudan geçme:** Her yönünü iyice öğrenmediğin işe girişme.

52. **Dikensiz gül olmaz:** Her güzel şeyin hoş gitmeyen yönü de bulunur. Güzel şeyi elde etmek isteyen ya da elde eden kimse bunun gerektirdiği rahatsız edici şeyleri de hoş görmelidir.

53. **Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar:** Kimin çıkarına dokunursa dokunsun sözünü esirgemeyen, hatır gönül demeyerek doğruyu söyleyen kişiyi kimse sevmez.

54. **Dost başa, düşman ayağa bakar:** Dosta karşı da, düşmana karşı da güzel giyinmek gerekir. Çünkü dost, yükselmesini görmek istediği başımıza; düşman, kaymasını beklediği ayağımıza bakar.

55. **Dost dostun ayıbını yüzüne söyler:** Gerçek dostumuz ayıbımızı yüzümüze karşı söyler. Bu bizi uyarmaya, kusurumuzu düzeltmemize yarar. Ayıbımızı arkamızdan başkasına söyleyen kovuculuk etmiş olur. Dost olan bunu yapmaz.

56. **Dost kara günde belli olur:** Kara gününde bir kişi ile dost kalmak, üzüntüyü paylaşmayı, onu gidermek için birtakım özveride bulunmayı gerektirir. Buna katlanan, gerçekten dost olduğunu gösterir.
57. **Dostluk başka, alışveriş başka:** İki kişi arasındaki dostluk, alışverişte birinin ötekine özveride bulunmasını gerektirmez.
58. **Dostun attığı taş baş yarmaz:** Dostumuzun bizi hırpalaması, gücümüze gitmez. Çünkü bunun iyi niyetle ve iyiliğimiz için yapıldığını biliriz.
59. **Düşüne düşünme görmeli işi, sonra pişman olmamalı kişi:** İnsan, sonunda pişman olacağı bir duruma düşmemek için girişeceği işin her yönünü iyice düşünmelidir.
60. **Eğilen baş kesilmez:** Kusurunu anlayıp özür dileyen ve büyüklüğüne sığınan kişi affedilmelidir. "Aman diyene kılıç kalkmaz."
61. **Ek tohumun hasını, çekme yiyecek yasını:** Bir girişimden iyi sonuç almak isteyen, temeli sağlam kurmalıdır. Nitekim ekilen tohum güzel olursa çıkan ekin de güzel, güçlü ve bol olur.
62. **Ekmeğin büyüğü hamurun çoğundan olur:** Verimin bol olması, gerecin bol olmasına bağlıdır.
63. **El elden üstündür:** Bir konuda çok ileri durumu bulunan kişi, o konunun son kertesine ulaşmış değildir. Kendisinden ileri ve derece derece birbirinden yüksek birçok kimseler daha vardır.
64. **El elin nesine, gülerek gider yasına:** Bir kimsenin acısı, başkasının umurunda değildir. Bu acı ile ilgilenir görünse bile içinde acı duymaz, keyfini bozmaz.
65. **El ile gelen düğün bayram:** Toplum içinde yaşayan kişi, başkalarını üzen şeyleri de, sevindiren şeyleri de paylaşmalıdır.
66. **El öpmekle ağız aşınmaz:** Çok önemli bir iş için bir kimseye ricada bulunmak, hatta yalvarmak gerekirse yapınız. Bununla hiçbir şeyiniz eksilmez.
67. **El yarası geçer, dil yarası geçmez:** Silahla açılan el yarası çabuk iyi olur. Ama kötü sözle açılan dil yarası kolay kolay kapanmaz.
68. **Emeksiz yemek olmaz:** Yaşayabilmek, harçayabilmek için çalışıp kazanmak gerekir.
69. **Eskiye rağbet olsa bit pazarına nur yağar:** Herkes yeni şeyleri sever. Eski şeylerden kimse hoşlanmaz.
70. **Görünen köy kılavuz istemez:** Ortada duran bir gerçeği açıklamak gerekmez.
71. **Gül dikensiz olmaz:** Her güzel şeyin hoş gitmeyen yönü de bulunur. Güzel şeyi elde etmek isteyen ya da elde eden kimse, bunun gerektirdiği rahatsız edici şeyleri de hoş görmelidir.
72. **Gün güne uymaz:** Bir günün olayları, işleri, durumları, koşulları başka bir gününkine benzemez.
73. **Her güzelin bir kusuru vardır:** Her iyi şeyin hoş gitmeyen bir yönü, her güzelin kusurlu bir yanı vardır. Kusuru bulunmayan iyi, güzel bir şey yoktur.
74. **Her koyun kendi bacağından asılır:** Herkes kendi davranışlarından sorumludur.
75. **Her kuşun eti yenmez:** Kolay elde edebileceğimizi sandığımız şeyler, görüldüğü gibi kolay elde edilmeyebilir.

76. **İş bilenin, kılıç kuşananın:** Her şey, onu gereği gibi kullanmasını ondan yararlanmasını bilene yakışır; böyle kimselerin hakkıdır.
77. **İş insanın aynasıdır:** Bir kimsenin nasıl bir kişi olduğunu anlamak isterseniz yaptığı işlere bakınız. Bu işlerin niteliği, o kişinin yeteneğini, huyunu, tutumunu ... belli eder.
78. **İşleyen demir pas tutmaz:** Tembel tembel oturan kimse hantallaşır, iş yapma yeteneğini yitirir. Çalışan kimse gittikçe açılır, daha yararlı işler yapar.
79. **İştah dışın dibindedir:** Bir şey yemeyi canı çekmeyen kimse, yiyecekten bir parça tadınca iştahının açıldığını görür.
80. **İyiliğe iyilik her kişinin kârı, kötülüğe iyilik er kişinin kârı:** İyiliğe karşı iyilik etmek olağanüstü bir şey değildir. Bunu herkes yapabilir. Herkesin yapamadığı şey, kötülüğe karşı iyilik etmektir. Bunu yapabilen kişi olgunluk ve erdemlilik örneğidir.
81. **İyilik et, denize at; balık bilmezse, Halik bilir:** Karşılık beklemeden iyilik yap. İlgili senden iyilik gördüğünü bilmesede Allah iyilik yaptığını bilir ve sen bu davranışından dolayı bir iç rahatlığı duyarsın.
82. **Kara gün kararıp kalmaz:** İnsanın sıkıntılı zamanı sürüp gitmez, arkasından keyifli günler de gelir.
83. **Kara haber tez duyulur:** Ölüm gibi, başka felaketler gibi haberler, bununla ilgili kimselerin kulağına çabuk yetişir.
84. **Kartalın beğenmediğini kargalar paylaşır:** Zenginlerin beğenmeyip attıkları nesnelere yoksullar için değerli mallardır.

85. **Kimsenin ahı kimsede kalmaz:** Zulüm görenin ahı, zulmedene hayretmez. "Mazlumun ahı, indirir şahı."
86. **Körle yatan şaşı kalkar:** Kötü kimseyle düşüp kalkana az çok kötü huy bulaşır. "Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan."
87. **Kötü söyleme eşine, ağı katar aşına:** İlişkide bulunduğu kimseleri sözleriyle incitme, kötüleme ki onlar da sana daha büyük kötülük yapmasınlar.
88. **Lokma çiğnenmeden yutulmaz:** Çalışmadan yaşamak olmaz. En kolay iş dahi emek harcamayı gerektirir. Ağza kadar gelen nimetten yararlanmak için bile çiğnemek gibi çalışma ister.
89. **Meyveli ağacı taşlarlar:** Çoğu zaman, bilgili, becerikli kimselere sataşır.
90. **Minareyi çalan kılıfını hazırlar:** Kolay kolay gizlenemeyecek denli büyük bir suç işleyen kişi, bunun ortaya çıkmaması için gereken önlemleri daha önce alır.
91. **Mum dibine ışık vermez:** Bir kimse, başkalarına bol bol yaptığı yardımı kendi yakınlarına yapmaz.
92. **Öfkeyle kalkan zararlı oturur:** Kişi öfkeli zamanında duygusunun etkisi altındadır. İyi düşünemez; yaptığı taşkınca işin nasıl bir sonuç doğuracağını hesap edemez. Sonunda bu ölçsüz, yanlış davranışının zararını görür.
93. **Parayı veren, düdüğü çalar:** Parasını veren kimse, istediği şeyi elde eder.
94. **Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır:** Sabır güçtür ama güzel sonuç verir.

95. Sağ baş yastık istemez: Sağlam insan durup dururken yatmak istemez. Yatmak istiyorsa herhâlde hastadır.

96. Sanatı ustadan görmeyen öğrenmez: Her sanatın, bir takım incelikleri vardır. Kişi ne kadar çalışırsa çalışsın, bunu kendi kendine bulamaz. Herhâlde bir ustadan görüp öğrenmelidir.

97. Say beni, sayayım seni: Sevgi karşılıklı olur. Sen beni seversen ben de seni severim.

98. Söyleyenden dinleyen arif gerek: Öyle konular olur ki anlatan biraz kapalı konuşur. O zaman dinleyen, söyleyenin ne demek istediğini anlamalıdır.

99. Sözü söyle alana, kulağında kalana: Sözü tutana öğüt var. Söylediklerin bir kulağından girip öbür kulağından çıkan kimseye nefes tüketmez.

100. Sütten ağız yanan yoğurdu üfleyerek yer: Bir davranışı kendisine pahalıya mal olan kişi, benzeri durumlar karşısında çok ihtiyatlı davranır.

101. Taşıma su ile değirmen dönmez: İş yapacak olanda yeteri kadar güç bulunmadıkça, şunun bunun küçük yardımlarıyla sürekli ve büyük iş yürütülemez.

102. Tek kanatla kuş uçmaz: Öyle işler vardır ki ancak bir yardımcı ile işbirliği yapılırsa başarılabılır. Yardımcısız yapılamaz.

103. Vakit nakittir: Zaman para gibi değerlidir. İşe yaramadan geçirilen her saat, bir daha ele geçmemek üzere yitirilen bir hazinedir. Para kazanmanın, daha değerli varlıklar elde etmenin en önemli üyesi zamandır. Bundan dolayı küçük bir zaman parçası bile boş geçirilmemelidir, gereği gibi değerlendirilmelidir.

104. Yarınki kazdan bugünkü yumurta yeğdir: Bugün ayağımıza gelmiş olan kazançla yarın gelme olasılığı bulunan daha büyük bir kazanç arasında seçme yapmak gerekirse, bugünkünü yeğlemek doğrudur. Çünkü bu gerçekleşmiştir. Öteki türlü engellerle gerçekleşmeyebilir.

105. Yatan aslandan gezen tilki yeğdir:

1. Az güçlü olup çalışan, çok güçlü olup çalışmayanlardan daha başarılı olur.
2. Soylu, güçlü olmadıkları hâlde geçimlerini sağlamak için çalışanlar; soylu, güçlü olup da tembel tembel oturanlara yeğlenirler.

106. Yatanın yürüyene borcu var:

1. Çalışmayanın kazancı olmaz. O, her zaman veresiye alışveriş eder. Bunun için sürekli olarak çalışana borcu vardır.
2. Çalışmayarak bir şeyden yararlanan kişi, bu kolaylığı, çalışıp o şeyi ortaya koyana borçludur.

107. Yazın başı pişenin kışın aşı pişer: Yazın çalışmayıp keyif ve zevk ile vakit geçiren çiftçi, nasıl kışın aç kalırsa, çalışma gücü ve ortamı bulunduğu hâlde zamanını değerlendirmeyen ve geleceğini düşünmeyen kişi de, çalışma olanakları kalmadığı zaman, öylece perişan olur.

108. Zaman sana uymazsa sen zaman uy: Yaşadığın zamanın koşulları ve çevrendekilerin gidişi senin tutumuna uygun değilse, sen onlara uymalısın.

109. Zararın neresinden dönülse kârdır: Sürüp giden zararlı bir işten ne denli erken vazgeçersek, daha sonra uğrayacağımız zararı o denli azaltmış, sonuç olarak o kadar kâr etmiş oluruz.